

MUSEU D'ART DE LLEIDA

PLA MUSEOLÒGIC

EXTRACTE

AJUNTAMENT DE LLEIDA

Data: juny 2014

Coordinador: Jesús Navarro Guitart
Museu d'Art Jaume Morera

PLA MUSEOLÒGIC

EXTRACTE

MUSEU D'ART DE LLEIDA.

SUMARI

1. PRESENTACIÓ	4
2. AVALUACIÓ	7
2.1. La institució	7
2.2. La col·lecció	7
2.2.1. Origen i història de les col·leccions	8
2.2.2. Característiques i tipologies	9
2.2.3. Avaluació i anàlisi de la col·lecció	10
2.3. Els serveis	14
3. PLANTEJAMENT CONCEPTUAL	17
3.1. Marc general de la proposta museològica	17
3.2. Visió del Museu	19
3.3. La missió	20
3.4. Objectius generals	20
3.5. Objectius específics i funcions	21
3.6. El mandat i l'abast del Museu	22
3.7. Àmbit museístic i xarxes locals, nacionals i internacionals	25
4. ORIENTACIONS SOBRE EL PROGRAMA D'EXPOSICIONS	26
4.1. Consideracions generals	26
4.2. Criteris generals	26
4.3. Els programes expositius	28

4.3.1. Les exposicions de la col·lecció	28
4.3.2. Les exposicions temporals	29
4.4. L'exposició de la col·lecció	30
4.4.1. Objectius museològics	30
4.4.2. Els discurs	31
4.4.3. Pre-guió	32

1. PRESENTACIÓ

Lleida constitueix un cas excepcional en el context de la museografia catalana. L'absència d'institucions vinculades a la conservació i difusió del seu ric patrimoni artístic ha estat un fet que, malauradament, ha caracteritzat el panorama cultural de la ciutat d'ençà l'acabament de la Guerra Civil fins fa ben pocs anys. Segurament, però, la única excepció a aquest panorama desolador, a aquest desert museogràfic, ha estat la presència intermitent en la vida cultural de la ciutat del Museu d'Art Jaume Morera. Aquesta limitada presència, però, s'ha aconseguit a partir d'unes condicions caracteritzades sempre per la precarietat: el Museu no ha disposat mai d'un edifici propi que el pogués fixar visualment com a institució cultural en l'imaginari col·lectiu, ni de les instal·lacions i els recursos necessaris per dur a terme la seva tasca d'acord amb els requeriments d'una museografia moderna i al nivell que seria desitjable per a una ciutat de les dimensions de Lleida.

La constatació dels esmentats problemes i la necessitat de donar-los la solució més adient i definitiva possible impulsaren l'Ajuntament de Lleida a proposar, en el marc de la planificació museística de la ciutat elaborada el 1996, la creació del *Museu d'Art Contemporani de Lleida* que, recollint el bagatge històric i artístic proporcionat pel Museu d'Art Jaume Morera i reorientant la seva actuació, pogués, a partir de la construcció d'un nou equipament museístic, desplegar totes les potencialitats culturals que s'han posat de relleu en relació al patrimoni artístic modern i contemporani en els darrers anys.

Però el Pla de Museus incorporava també una novetat en quant al tractament de l'art contemporani: la creació alhora d'un Centre d'Art que assolís la vessant més dinamitzadora i experimental vinculada a l'art actual. Es creaven, per tant, dos organismes dedicats a l'art contemporani, justificats a partir de la voluntat d'establir i salvaguardar dues mirades, l'una vinculada a les dimensions patrimonial i històrica de les col·leccions artístiques municipals i l'altra atenta als processos de la creació artística actual. Tanmateix, s'assenyalava que, malgrat es creaven dos ens diferents —Museu i Centre—, era del tot necessari mantenir un estret lligam entre ambdós en el desplegament de la seva activitat cultural i artística, no sols des d'un punt de vista programàtic sinó també físic, a través de la seva ubicació conjunta en la trama urbana de la ciutat —l'edifici de La Panera com a seu del Centre i un edifici de nova planta annex com a seu del Museu—, donant lloc a la creació d'un complex institucional dedicat a l'art modern i contemporani.

Aquest projecte, però, ha quedat finalment descartat, fonamentalment a causa de l'important esforç econòmic que suposava la construcció del nou equipament i la seva interconnexió amb l'edifici de La Panera. La solució a la manca d'una seu per al Museu, però, ha vingut de la mà de la possibilitat d'optar per una opció més econòmica a partir de la rehabilitació d'un edifici municipal preexistent, l'edifici de l'antiga Audiència de Lleida, que permet la ubicació amb suficiència de serveis per al Museu. El planejament d'aquest nou equipament, ubicat a la Rambla de Ferran, esdevé, doncs, una oportunitat per repensar el projecte del Museu i plantejar les modificacions necessàries al model de desplegament de la política municipal en relació a l'art modern i contemporani i el seu tractament patrimonial, per tal de donar una resposta adequada als reptes amb els quals s'enfronta, que són bàsicament els següents:

En primer lloc, **resoldre definitivament la manca històrica d'una seu per al Museu d'Art Jaume Morera de Lleida** des de la seva creació l'any 1914. El Museu sempre s'ha caracteritzat per disposar d'unes instal·lacions precàries i pel caràcter provisional de totes les seves ubicacions: l'edifici de l'antic Mercat de sant Lluís (1917-1934), l'antic Hospital de santa Maria (1934-1938 i 1959-1969), l'edifici del Roser (1975-2007) i, finalment, l'edifici del Casino, on ha estat desplaçat darrerament de manera provisional des de febrer de 2007.

En segon lloc, **assegurar el desplegament efectiu del Pla de Museus de la ciutat de Lleida**. El Pla de Museus de la ciutat de Lleida fixava dos contenidors patrimonials —el *Museu de Lleida, Diocesà i Comarcal*, per al patrimoni limitat cronològicament a l'art anterior al segle XIX, i el *Museu d'Art Contemporani de Lleida* per a la resta— i un centre d'art difusor de les noves tendències artístiques —el *Centre d'Art La Panera*. Hores d'ara el primer inaugurava la seva nova seu el 2007, i el darrer ho feia al 2003. Només resta pendent, doncs, la construcció de la seu que ha d'acollir les col·leccions del Museu per a poder tancar definitivament el desplegament efectiu de Pla en relació al tractament del patrimoni artístic de la ciutat de Lleida.

En tercer lloc, **afrontar un canvi d'escala en l'actuació dels serveis del Museu d'Art Jaume Morera**. L'activitat realitzada pel Museu en els darrers temps ha posat de manifest els problemes i les mancances que pateix. El Museu d'Art Jaume Morera no pot, en les condicions actuals, garantir d'una manera efectiva i no retòrica la raó bàsica de la seva existència, la seva obligació, en compliment de la legislació vigent, de conservar, preservar i estudiar els fons artístics que custodia i d'assegurar l'accés públic a les seves col·leccions; d'una altra, l'activitat desenvolupada en els darrers vint anys pel Museu ha posat de manifest les greus dificultats tècniques amb les que s'enfronta el desenvolupament normalitzat de la seva actuació. La millora de la acollida dels seus visitants i usuaris, la millora dels entorns públics del museu, la potenciació dels seus serveis educatius i de comunicació, la diversificació del seu programa d'acció cultural, només poden trobar plena satisfacció si disposa d'una nova seu, un nou contenidor, que permeti continuar amb excel·lència un ambiciós programa artístic i expositiu que trobava greus dificultats en les seues preexistents.

Així doncs, el projecte del Museu d'Art de Lleida ha de permetre dotar la ciutat d'un equipament amb la clara voluntat d'esdevenir un centre de conservació, recerca i difusió patrimonial i un centre d'activitats culturals i artístiques, la qual cosa li ha de servir per **refermar la capitalitat cultural** que exerceix la ciutat respecte d'un vast territori, caracteritzat per la inexistència d'infraestructures museístiques que abordin el patrimoni artístic modern i contemporani. En aquest sentit, el Museu d'Art de Lleida és la única institució que està en condicions d'oferir un tractament integrat de les manifestacions artístiques a la Lleida del segle XX i de projectar-les cap al futur. És, per tant, una institució museística dotada d'una col·lecció directament lligada a l'entorn sobre el qual ha d'actuar i que la situa com un potent equipament cultural que reforçaria l'imaginari col·lectiu i l'autoestima d'una ciutat que aspira a assumir la capitalitat de la Catalunya interior.

Però, més enllà del caràcter territorial que pot assolir la personalitat i l'actuació del Museu, aquest presenta unes potencialitats que depassen en molt aquest marc. D'una banda, disposa de parts significatives de la col·lecció susceptibles, sens dubte, de projectar-la a un àmbit nacional, estatal i fins i tot internacional. Fet que troba la seva correspondència en el programa d'actuació desenvolupat en els darrers anys pel Museu, integrats plenament en xarxes d'abast territorial molt divers. Fets que li han de permetre,

[Handwritten signature]

a partir de la construcció de la seva nova seu i de la posta en marxa dels serveis a ella associats, **esdevenir un potent focus d'atracció cultural i un element central en la difusió i projecció exterior de la ciutat de Lleida.** Una projecció reforçada per un ambiciós programa patrimonial, artístic i expositiu que l'han de situar com a un dels referents nacionals i estatals dels centres vinculats a l'art modern i contemporani.

2. AVALUACIÓ

2.1. La institució

Titularitat: Ajuntament de Lleida

Gestió: Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Lleida

Normes: decret de creació 1915 i Estatuts de 1915; decret de l'any 1945, Museo Provincial de Bellas Artes de Lérida, decret municipal de creació del Patronat Municipal Museu d'Art Jaume Morera i estatuts; Estatuts de l'Institut Municipal d'Acció Cultural 2004; Text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya.

Seu històrica	Institució responsable	Director/a
MUSEU D'ART DE LLEIDA / MUSEU D'ART JAUME MORERA		
Antic Mercat de Sant Lluís (1917-1934)	Patronat Museu d'Art de Lleida (1917-1924) / Patronat Museu d'Art Jaume Morera (1924-1936)	Joaquim Xauradó (1917-1920), Miquel Fontanals (1920-1929) i Salvador Roca (1930-1938),
Antic Hospital de Santa Maria (1934-1938)	Patronat Museu d'Art Jaume Morera (1924-1936) / Museu del Poble (1936-1938)	Salvador Roca (1930-1938),
Antic Hospital de Santa Maria (1959-1969)	Patronat Museu d'Art Jaume Morera (1942-1993)	
Edifici del Roser (1975-2007)	Patronat Museu d'Art Jaume Morera (1942-1993) / Patronat Municipal Museu d'Art Jaume Morera (1993-2004) / IMAC (2004-2008)	Víctor Pérez Pallarès Esperança Porta Vicente Jesús Navarro Guitart
Edifici antic Casino Principal	IMAC (2004-2012) / Regidoria de Cultura (2012-)	Jesús Navarro Guitart

2.2. La col·lecció

L'establiment del Museu d'Art Jaume Morera com el punt de partida de les col·leccions del nou Museu d'Art de Lleida, ens obliga a recapitular sobre el fons artístic que disposa en l'actualitat. Si allò que singularitza la identitat d'un museu són

fonamentalment les seves col·leccions, cal referir-se inicialment al fons artístics preexistents i considerar les seves potencialitats a l'hora de conformar la base patrimonial del nou Museu d'Art de Lleida.

2.2.1. Origen i història de les col·leccions

La caracterització genèrica dels fons del Museu d'Art Jaume Morera s'orientava fa uns anys en dues direccions: una primera que agrupava principalment les obres corresponents a les successives donacions de l'artista lleidatà Jaume Morera i Galícia, iniciades al 1915 i continuades per la seva vídua posteriorment (1928), que conformen un bloc que s'ha identificat com a Pintura espanyola de finals del segle XIX i principis del XX i que, al seu torn, es pot subdividir en tres grups més: un representatiu del corrent realista de la pintura de paisatge durant el darrer terç del segle XIX i vinculat al paisatgisme espanyol, encapçalada per les obres de Carlos de Haes (donades al 1924), el propi Jaume Morera i algunes obres més de companys d'aquest; un altre que reflectia les relacions de Jaume Morera amb artistes destacats de la seva època, encara que a partir d'obres menors; i un tercer grup conformat per obres aïllades de determinats artistes amb un cert renom en l'art català de finals de segle.

Una segona direcció genèrica apuntava a la conformació d'una col·lecció d'art lleidatà modern i contemporani que permetés realitzar un recorregut històric en relació als artistes i als corrents artístics que han proliferat a Lleida des del darrer terç del segle XIX fins avui en dia. Destacaven, tant pel nombre d'obres com per la qualitat d'aquestes, les col·leccions corresponents al mateix Jaume Morera (donades entre 1915 i 1928), Baldomer Gili i Roig, Xavier Gosé (adquirides i donades entre 1915 i 1919 i donades al 1984), Antoni Samarra (donades al 1915), Miquel Viladrich (comprades al 1974) i Carles Llobet Busquets (donades al 1984), que constitueixen un interessant testimoni del treball artístic d'aquests creadors, tots ells residents fora de la ciutat de Lleida, i que, en alguns casos, condicionaren el panorama artístic dels darrers anys del segle XIX i el primer terç del segle XX a Lleida. A aquest volum important d'obres s'afegien les realitzades per altres artistes lleidatans, que venien a completar aquesta visió panoràmica de la tradició pictòrica contemporània, fins fa poc temps el nucli més notable del fons del Museu. La resta d'obres, fruit de diverses adquisicions, donacions i dipòsits, es referien a obres d'artistes que han desenvolupat el seu treball d'ençà la postguerra fins a l'actualitat, destacant les procedents de les diferents edicions del Premi de Pintura Medalla Morera (celebrat entre 1950 i 2002) i l'extensa donació de la col·lecció de carigrafies de l'artista Nicolás Martínez Lage "Niko" (1990). Aquesta darrera part estava representada amb una fortuna desigual i amb importants buits, la qual cosa tenia per efecte la identificació de les col·leccions del Museu exclusivament amb la pintura lleidatana de començaments del segle XX.

Aquesta dualitat tradicional en la consideració de la col·lecció, però, es trencà definitivament l'any 1994. El document de treball presentat per la nova direcció del Museu, recollint l'esperit que havia guiat gran part de les actuacions del Museu al llarg dels anys vuitanta, definia l'art del segle XX a Lleida clarament com l'àmbit d'actuació del Museu, prenent com a punt de referència la recuperació i difusió de l'obra dels artistes lleidatans contemporanis.

Així, des d'aquell moment, la conformació de la col·lecció del museu en la direcció esmentada va ser una de les grans preocupacions de la direcció, en un intent per recuperar

el temps perdut durant més de quaranta anys de manca d'ingressos d'obra i cobrir amb suficiència els seus grans buits. A les importants donacions d'obra artística de Leandre Cristòfol (1990 i 1999) i Enric Crous Vidal (2000), es van anar afegint les compres d'obra combinades amb operacions puntuals de donació i dipòsit, derivades d'una política d'adquisicions que va prioritzar per damunt de qualsevol altra consideració el poder disposar d'una acurada representació de cadascun dels principals artistes lleidatans contemporanis, a través d'obres claus de les seves respectives trajectòries artístiques. Era aquest, sens dubte, un compromís assolit pel museu, entenent que "les administracions tenen el deure i la responsabilitat de (...) configurar una col·lecció que expliqui —als seus habitants, als d'altres llocs, al públic especialitzat i professional— la producció local i el debat i les relacions d'aquesta amb altres contextos més amplis a través de les millors obres"¹.

Aquesta determinada política d'adquisicions va ser complementada amb altres iniciatives patrimonials de la regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Lleida, com foren les compres d'obra d'artistes lleidatans actuals realitzades per una comissió de tècnics i els ingressos procedents de les successives convocatòries de les anomenades "Entregues". Una altra de les fons d'ingrés va ser la incorporació a la col·lecció del Museu d'algunes peces del patrimoni artístic municipal que ja havien estat adquirides amb anterioritat, però que ara passaven a formar part del fons del Museu ja que responien al nous criteris patrimonials de la col·lecció.

Finalment, les diferents edicions celebrades de la Biennal Leandre Cristòfol des de l'any 1996 varen aportar a les col·leccions artístiques municipals en les darrers temps un important nombre d'obres corresponents a destacats artistes de l'art contemporani espanyol d'ençà els anys noranta. Aquesta col·lecció respon estrictament als criteris que es deriven de les successives convocatòries de la Biennal, que són realitzar una selecció d'artistes que ofereixin un panorama heterogeni del que està succeint en l'àmbit artístic espanyol i, a partir d'aquí, reunir un conjunt d'obres que actuï com al seu testimoni patrimonial. És per tant, una col·lecció generalista que parteix dels mateixos supòsits de les col·leccions artístiques dels principals museus espanyols d'art contemporani, tot i que amb una vocació més pronunciada de prospecció dels nous valors artístics emergents.

2.2.2. Característiques i tipologies

Des d'un punt de vista quantitatiu, actualment el museu acull un total de 3.704 obres. D'aquest total un 3.545 són propietat del Museu i las resta —159— corresponen a diferents dipòsits efectuats per diverses institucions i entitats: Diputació de Lleida (16), Generalitat de Catalunya (12), Ajuntament de Lleida (27), Museo del Prado (14), el Museu Nacional d'Art de Catalunya (6) i la Fundació Privada AAVC (84).

Col·lecció del Museu	
Estable	3.545
Dipòsits	159
	3.704

¹ GUNTÍN, F. *L'art contemporani des de l'àmbit local. Eines per al disseny i gestió de programes d'arts visuals*. Lleida: Pagès Editors; Diputació de Barcelona, 1998, p. 104.

Si tenim en compte la tipologia dels objectes custodiats podem dir que la col·lecció compta amb:

Tipologia d'obres	
Aquarel·les:	12
Assemblatges:	98
Collages:	55
Dibuix sobre cartró:	151
Dibuix sobre paper:	685
Escultures:	166
Relleus	28
Estampes	193
Fotografies:	1281
Impressions digitals	1
Instal·lacions:	40
Obra impresa:	47
Cartells	11
Pintures	14
Pintura sobre cartró	72
Pintures sobre metall	1
Pintures sobre paper	150
Pintures sobre taula	80
Pintures sobre tela	419
Vídeo	18
Vídeo Instal·lació	1

La tipologia de les peces de la col·lecció és molt variada, tal i com posa de manifest l'anterior taula, destacant la presència d'un important nombre de fotografies, de dibuixos sobre paper i de pintures sobre tela i la presència, per primer cop en la història del Museu, d'un cert nombre d'escultures i objectes artístics, estampes gràfiques en les seves diferents variants i un nombre considerable d'instal·lacions, a més de un apartat audiovisual en creixement.

2.2.3. Avaluació i anàlisi de la col·lecció

En relació al primer terç del segle XX, el museu compta amb unes col·leccions força completes: Jaume Morera i Galícia (63), Xavier Gosé i Rovira (285), Baldomer Gili i Roig (61 + 1264 fotografies), Antoni Samarra i Tugués (41), Ramon Mestre Vidal (26), Carles Llobet i Busquets (24), Manuel Villegas Brieva (11) i Miquel Viladrich i Vila (10). Altres obres presents en el museu, corresponents a artistes susceptibles de ser inclosos en aquest bloc són: Francesc Navarro i Fàbrega (5), Octavi Padura i Seguí (3), Josep Maria Calleja Carnuar (1) i Josep Plana Castillo (8), Luis Bea (1), Francesc Borràs (2), Ramon Borràs (1), Antònia Farreras (2), Macià Castillo (1), Prudenci Murillo (2) i Jaume Masip Roca (1).

Aquest bloc es complementa perfectament amb obra de paisatgistes forans: l'introduïdor del paisatge realista a Espanya Carlos de Haes (34), els seus companys belgues Juan H.L. de Haas (4), E. Schampheler (1), i els seus deixebles i alhora companys de Jaume Morera, Aureliano de Beruete (2), Agustín Lhardy (2), José Jiménez Fernández (1), Juan Espina y Capo (3), Juan Martínez Abadés (1), Carlos Vázquez Ubeda (3), Antonio Gomar (1), Félix Borrell (1), Miquel Carbonell (1), Enric Casanovas (1), José de Casenave (3), Leandro Latorre (2), Josep Maria Suay (2), José Franco Cordero (1), Rafael Monleon (1) i Bernardo Villamil (4). També són presents obres d'altres artistes contemporanis de Morera i conreadors de diferents gèneres pictòrics: Marià Fortuny (2), Eduardo Rosales (1), Francisco Pradilla (3), Francisco Domingo Marqués (1), Francesc Sans (2), Alejandro Ferrant (1), Gonzalo Bilbao (2), José Garnelo (1), Adela Ginés (1), Miguel Hernández Nájera (1), Federico Jiménez (2), José Maria López Mezquita (1), Juan Luna Novicio (1), Ricardo Madrazo (1), Cecilio Pla (1), Casto Plasencia (1), Emilio Sala (2), Alejandro de Seiquer (1), Enric Simonet (1), Francisco Barzaghis (1), i es compta també amb la presència, encara que testimonial, d'obres de Santiago Rusiñol (1), Lluís Masriera (4), Joaquim Mir (2) i Nicolau Raurich (1).

Els artistes lleidatans actius als anys vint i trenta també hi són presents amb obres de Josep Bartoletti (1), Josep Biosca (2), Raimon Cortijo (1), Alfons Iglesias (1) i Carles Mostany Revés (1).

L'avantguarda lleidatana dels anys 30, fins fa ben poc un dels grans buits històrics de la col·lecció del museu, es troba actualment molt ben representada. Del col·lectiu d'artistes agrupats al voltant de la revista Art, destaca l'esplèndida col·lecció d'escultures, objectes i relleus (191) i de dibuixos (293) de Leandre Cristòfol, que fa de l'obra d'aquest artista l'eix fonamental del fons del Museu. Aquest conjunt abasta la totalitat de la seva trajectòria artística que es perllonga fins els anys vuitanta. Per la seva banda, Enric Crous Vidal està suficientment representat (27) amb exemplars originals de la revista ART, de la qual en fou el creador i l'editor, dissenys publicitaris i cartells corresponents als anys trenta, però també amb exemplars de revistes i de dissenys tipogràfics corresponents a la seva obra creativa realitzada en l'exili. La presència del Viola surrealista és també un fet: 3 dibuixos i el collage surrealista "Oniro", el joc de comunicació "Le Corp" i els dibuixos de les cartes a Cristòfol, propietat del Museu, completen aquest conjunt. La faceta del Viola pintor està representada per l'obra "Procesión II", adquirida recentment pel Museu. Finalment del pintor Lamolla es comptabilitzen un total de 20 obres, entre les quals es troben alguns dels exemples més reeixits de la seva etapa surrealista.

Del període que va des de la reactivació artística de la postguerra fins a la creació i consolidació del Cercle de Belles Arts de Lleida, trobem obres de Josep Benseny i Piñol (3), Joan Serra Melgosa (1), Marià Gomà (1), Josep Barberà Farré (1), Ernest Ibàñez, el ja citat Cristòfol, Josep Batlle i Campderrós (2), Ramon Fontova Barberà (1), Joan Llorens Coma (1), Enric Porta Mestre (1), Rafael Teixidó Marine (1), Pepita Salas Aventín (1), Miquel Roig Nadal (2), Sebastián Moreno (1), Julio Lordan (1), Julio Miró (2), Lluís Montull (1), Manuel Niubó (2), Antònio Ramos (1), Lluís Schell (1), Jaume Minguell (2) i el nombrós llegat de l'artista de la carigrafia Nicolás Martínez Lage "Niko" (112).

La representació d'artistes forans en aquest moment es molt pobra: només obres de Josep Maria de Sucre (1), Rafael Llimona (1), Núria Llimona (1), Ignasi Mundó (1), Miquel Villà (2), Clemente Salazar (1) i Roca Delpech (4).

Al voltant de la irrupció de l'abstracció i l'informalisme, el museu compta amb obres de Lluís Trepad Padró (10), Ernest Ibàñez (13), Àngel Jové (3), Víctor Pérez Pallarès (14) i

Albert Vives Iglesias (14), tots membres del "Grup Cogul", a excepció del primer. Manquen obres d'aquest moment informalista de Jaume Minguell i d'Albert Coma Estadella, del qual es tenen 3 obres corresponents als anys 70. En el camp de la fotografia destaquen les obres de Ton Sirera (40) un dels primers fotògrafs abstractes espanyols, del qual també es disposa de 6 dels seus films experimentals.

D'artistes forans d'aquest moment es tenen obres de Joaquim Llucià (1), Modest Cuixart (1), August Puig (1), Joan Vilacasas (1), Joan Hernández Pijuan (4 gravats) i Cardona Torrandell (1).

Dels anys setanta fins l'actualitat el Museu posseeix obra de Josep Iglésias del Marquet (58), Àngel Jové (14 pintures, 16 dibuixos, 1 llibre i 1 gravat), Benet Rossell (11 obres, 2 sèries de gravats, 2 gravats i un dels seus vídeos experimentals), Rosa Siré (22 pintures i 5 gravats), Josep Vallribera (3), Antoni Abad Roses (7), Perico Pastor (3), Manuel García Sarramona (1), Antònia Aguiló (1), Joaquim Ureña (1), Albert Bayona (6), Josep Ripoll (5), Jesús Mauri (6), Jordi Jové (12), Josep Minguell (2), Montse Ruiz (1), José Tejedor (5), Josep Boleda (2), Neus Buiria (7), Joan Duran (4), Gregòrio Iglesias (2), Tonet Amorós (2), Teresa Nogués (3), Joan Pena (1), Maite Villafranca (2) i Jordi Bernadó (2).

D'artistes forans d'aquest moment es tenen obres de Joan Brossa (1), Xavier Grau (2), Carlos Pazos (1), Josep Guinovart (2) i Antoni Llena (4).

Cal apuntar en aquest mateix sentit les obres adquirides per la regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Lleida, procedents de les diferents edicions de la Biennal Leandre Cristòfol i altres operacions d'adquisició, que totalitzen més de 145 obres d'artistes com Ignasi Aballí, Jordi Colomer, Mabel Palacín, Eulàlia Valldosera, Daniel Canogar, Marina Núñez, Montserrat Soto, Txomin Badiola, Rogelio López Cuenca, Javier Codesal, Daniel García Andújar o Alícia Framis.

Aquest breu repàs dels artistes i de les obres que conformen el fons d'art del museu, ens permet establir les següents consideracions:

- La part corresponent a la tradició artística lleidatana gaudeix d'una representació satisfactòria, tant en relació als artistes com al nombre d'obres existents. Aquesta situació ha estat possible gràcies a la tasca que durant els primers anys de la vida del museu emprengueren els seus responsables, recollint l'obra dispersa d'alguns dels nostres artistes més notables i realitzant oneroses adquisicions d'obres dels artistes actius aleshores. Aquest bloc presenta uns trets característics: d'una banda existeix una molt bona representació dels principals artistes lleidatans del moment: Jaume Morera, Xavier Gosé, Baldomer Gili i Roig, Miquel Viladrich, Carles Llobet Busquets i Antoni Samarra. D'altra, la significació exterior assolida per aquests artistes: d'una banda, l'obra del pintor Jaume Morera esdevé d'un interès notable, no només des del punt de vista local, sinó que, al constituir un clar exemple de la introducció del paisatge realista a Espanya, també ho és des d'un punt de vista estatal. Si això hi afegim el fet de comptar en el fons amb una de les majors representacions museístiques de l'Estat del personatge clau d'aquest corrent estètic com és Carlos de Haes (hem de citar aquí també l'existència d'obres d'alguns dels seus deixebles més significatius com Aureliano de Berute i Agustín Lhardy, així com de destacats artistes de l'època com Francsico Pradilla, Cecilio Pla, etc., que ens permet un recorregut pels diferents gèneres pictòrics del moment), hem de concloure que aquest és un eix singular i significatiu de la col·lecció; en el cas de Xavier Gosé, fins fa ben poc la col·lecció més nombrosa del fons del Museu,

tot i que situat preferentment en el camp de la il·lustració artística, cal esmentar la projecció nacional i internacional del seu treball, que fou, sens dubte, inspiradora de gran part de l'obra dels il·lustradors espanyols de generacions posteriors i, per tant, la seva obra, com ja s'ha posat de manifest en els darrers temps, ha estat i és motiu d'atenció fora del nostre entorn immediat; el cas de Miquel Viladrich és, sens dubte, un altre dels centres d'interès, tot i que l'obra existent al Museu és reduïda i parcial; en la mateixa situació, encara que amb una molt bona representació, és el cas d'Antoni Samarra, encara força desconegut en el context català. El cas de Carles Llobet, també immers en aquesta dinàmica de desconeixement, ens permetrà referenciar el món dels tallers artístics del modernisme català. Cal dir, finalment, que tot aquest bloc parla d'un munió de propostes i tendències, algunes molt representatives de l'època, d'una significació desigual fora de Lleida, que caldrà complementar segurament amb artistes que treballaren en la mateixa ciutat. Cal destacar finalment, en aquest àmbit l'important fons fotogràfic de l'artista Baldomer Gili Roig, que ens permet explorar les relacions inicials entre pintura i fotografia i l'aparició i desenvolupament d'aquest llenguatge en el nostre entorn.

- L'avantguarda dels anys 30, que inclou a la personalitat artística contemporània més important de les nostres contrades, Leandre Cristòfol, així com la de destacats creadors en el context artístic estatal de les avantguardes històriques, com Antoni Lamolla, Josep Viola i Enric Crous-Vidal, gaudeix d'una molt bona representació en els fons del Museu. És evident que aquest moment de la creació artística lleidatana esdevé un tret distintiu i singular de la història de l'art a Lleida i, consegüentment, de les col·leccions del Museu. La homogeneïtat, en la seva diversitat, de l'avantguarda lleidatana permet construir un potent eix al voltant del surrealisme lleidatà, eix que molt probablement assolirà la dimensió pública del Museu d'Art de Lleida. En aquest context l'extraordinària col·lecció de peces de Leandre Cristòfol, que abasta una cronologia molt ampla (des del anys 30 fins els 80), així com el seu arxiu personal i biblioteca, esdevindran molt probablement la personificació de la riquesa i la importància del Museu, la seva projecció externa. Nogensmenys, la recent adquisició d'una important representació de l'obra del pintor Lamolla corresponent a la seva etapa surrealista, constitueix un altre eix fonamental d'aquest moment.
- L'obra dels artistes vinculats amb la irrupció de l'abstracció pictòrica a Lleida, la major part dels quals integraran després el Grup Cogul, constitueix una excel·lent mostra de la recepció local dels fenòmens artístics contemporanis en la convulsa època de canvis que es produïren als anys cinquanta i seixanta al nostre país. Destacar en aquest moment les aportacions de Lluís Trepà, com a catalitzador d'aquest procés de renovació i la figura visionària del fotògraf Ton Sirera. Queda per resoldre la representació dels artistes Albert Coma Estadella i Jaume Minguell. La presència d'artistes forans en aquest moment comença a tenir una certa representació amb obres corresponents a alguns dels protagonistes de l'escena artística catalana com Modest Ciuxart, August Puig, Joan Vilacasas, Josep Guinovart, Hernández Pijuan i Cardona Torrandell.
- Un altre dels moments significatius és el que es correspon amb l'activitat expositiva de la Petite Galerie de l'Aliança Francesa (anys setanta), un dels primers espais d'art alternatiu del nostre país. La connexió aconseguida entre un espai que s'emmarcava en un entorn local i algunes de les propostes artístiques més avançades del moment, ens ha de permetre establir els nexes d'unió entre els

nostres artistes i les principals tendències del país. Cal recordar que aquí es realitza la primera exposició de poesia visual, protagonitzada per Joan Brossa, Josep Iglésias del Marquet i Guillem Viladot —resta pendent la incorporació d'obra d'aquest darrer— i que de la mà d'Àngel Jové, assistirem a les primeres passes de l'art conceptual i de l'art pobre a Catalunya. Correspon a aquest moment també, encara que des d'una posició llunyana, la obra de Benet Rossell i Rosa Siré i disposem d'obres d'Antoni Llena.

- Afortunadament el període que correspon als anys vuitanta i noranta, si més no, pel que fa a l'obra dels artistes lleidatans, gaudeix d'una bona representació. Òbviament, la incidència de les institucions democràtiques per incorporar obra al fons del Museu ha estat decisiva. En aquest cas, també cal manifestar la manca de presència d'artistes forans. Finalment, en aquest mateix àmbit resta pendent connectar les obres procedents de les diferents edicions de la Biennal Leandre Cristòfol amb la col·lecció preexistent del Museu, si més no, interessant des del punt de vista del rastre que un esdeveniment com la Biennal ha de deixar en les col·leccions del Museu d'Art de la ciutat, i de les possibilitats que ofereix per a l'adequada contextualització d'alguns dels artistes actuals de la plàstica lleidatana. Un aspecte extensible amb les obres procedents del comodat efectuat per la Fundació privada AAVC a favor del Museu.

2.3. Serveis

Però a més de tota aquesta actuació de portes enfora, el Museu ha dut a terme tot un seguit de tasques internes absolutament necessàries i imprescindibles per a l'acompliment d'una de les seves funcions bàsiques com és la **conservació, restauració i estudi dels seus fons**, que han crescut de manera considerables en els darrers vint anys. Si bé la inactivitat a la que es va sotmetre al Museu durant els anys 1987-1990 va permetre la realització de treballs catalogràfics i històrics fonamentals per a la gestió i documentació de les col·leccions del Museu (*Catàleg del Museu Morera*, 1990; i la *Historia del Museu Morera*, 1990), l'alt volum d'ingressos d'obra artística al llarg d'aquests darrers deu anys ha obligat a insistir amb renovats esforços en aquesta tasca per tal de no rebaixar els nivells aconseguits anteriorment, tot implementant, però, els sistemes de tractament informàtic i documental que la legislació ha determinat. Aquesta àrdua i oculta tasca, però no per això menys important, ha estat una altra de les preocupacions que han ocupat bona part del temps del personal del Museu i de manera més específica del conservador de la col·lecció. Hores d'ara una part fonamental de les col·leccions del Museu estan correctament documentades i posades en línia a través de les pàgines web del Museu. En aquest àmbit el Museu forma part activa de la comissió tècnica de normalització i desenvolupament documental de la Xarxa de Museus d'art de Catalunya. I anant més enllà, encara que dins d'un àmbit molt més intern, el Museu ha estat pioner, juntament amb el Museu Nacional d'Art de Catalunya en el disseny i implantació d'un sistema de gestió per a la documentació administrativa que, sens dubte, serà en els propers anys model de referència per a tots els museus del nostre país.

En relació a la conservació preventiva i la restauració, el Museu ha posat en marxa en diferents anys programes d'intervenció duts a terme per personal extern contractat que han permès millorar de manera adequada el sistema d'emmagatzematge de les

col·leccions, la seva conservació preventiva i abordar les restauracions d'urgència i d'oportunitat plantejades.

Com no podia ser d'una altra forma, el coneixement de l'existència del Museu i dels importants fons artístics que custòdia ha provocat un nombre cada cop més elevat de sol·licituds de préstec d'obra artística, a les quals el personal del Museu ha donat oportú compliment al llarg de tots aquests anys, amb la idea que tot aquest feixuc treball administratiu i de gestió esdevenia una altra eina fonamental per a la difusió externa del Museu i de les seves col·leccions.

Una de les prioritats fonamentals del Museu en tots aquest anys ha estat també la **dimensió educadora** de la seva activitat. Tot i que aquesta dimensió es planteja teòricament a tots els nivells de públic, a través de l'exposició permanent i de les programacions expositives, l'ús del Museu, de les seves instal·lacions i de les seves col·leccions, com a un recurs educatiu de primer ordre en la pràctica educativa dels professionals de l'ensenyament ha estat una de les principals preocupacions. És aquest un sector clarament delimitat del públic que necessita de l'articulació clara d'unes propostes que facin factible el seu acostament. Però a més d'aquesta tasca educativa de base un altra de les prioritats ha estat la fidelització d'aquelles persones especialment sensibilitzades cap a les arts i el museu i la creació de nous públics que integrin el fet artístic com un component més de la seva educació integral. Establir i consolidar els serveis educatius que facilitin l'acostament d'un públic cada cop més divers a la realitat del Museu ha estat, sens dubte, el repte més important al que s'ha enfrontat el Museu en els darrers anys.

Finalment, cal apuntar el que ha estat la principal activitat del Museu en aquests darrera etapa, que s'estén des dels anys vuitanta ençà, com és la seva programació expositiva. Aquesta s'ha centrat en construir un discurs històric que identifiqués i expliqués les diferents tendències que han marcat l'art modern i contemporani a Lleida. La programació d'exposicions temporals va esdevenir l'eina fonamental en l'assoliment d'aquest objectiu. Les mostres dedicades a Leandre Cristòfol, Antoni G. Lamolla, Manuel Viola, Enric Crous, Josep Benseny, Marià Gomà, Nicolás Martínez Lage (Niko), Ernest Ibàñez, Víctor P. Pallarès, Albert Vives, Ton Sirera, Rosa Siré, Perico Pastor, Àngel Jové, Benet Rossell, Joaquim Ureña i Josep Guinovart van assumir, de fet, un clar perfil instrumental, no sols des del punt de vista de la recerca i la difusió, sinó també al servei de la conformació de la col·lecció del museu, en un intent per recuperar el temps perdut durant més de quaranta anys de manca d'ingressos d'obra i cobrir amb suficiència els seus grans buits.

Com podem veure, doncs, la programació d'exposicions temporals del Museu s'ha vinculat estretament a la recuperació i valoració de l'obra dels principals artistes lleidatans contemporanis. A risc de provocar amb aquestes exposicions monogràfiques una estreta identificació entre el museu i un àmbit exclusivament local d'intervenció, existia el convenciment que abans d'abordar des d'una perspectiva ampla l'activitat i encaix de la personalitat del museu en el concert artístic nacional, calia fer-ho a partir d'unes bases solides des del punt de vista patrimonial i d'un ferm compromís en relació als creadors més directament vinculats territorialment al museu, que durant molt anys havien desenvolupat una llarga i dificultosa trajectòria artística, no sempre reconeguda.

Tot i això, no han faltat a les temporades expositives del Museu la incorporació d'aquelles mostres que pel seu interès poguessin ser mereixedores també de l'atenció del públic lleidatà, sempre situades en un àmbit cronològic allunyat de la realitat més actual. Les exposicions *Carlos de Haes, pintor-gravador* (1996), *Jaume Morera i Galícia. 1854-1927*,

co-produïda amb el Museu Municipal de Madrid i el Museo Ibercaja Camón Aznar de Saragossa i *Xavier Gosé (1874-1915). El París de la Belle Époque*, co-produïda amb la Fundació Cultural Mapfre Vida han esdevingut una fita en el coneixement i valoració crítica i historiogràfica d'aquests artistes en el panorama nacional. Aquestes mostres, juntament amb aquelles altres produïdes pel Museu en col·laboració amb altres institucions, han permès una difusió exterior del treball dels artistes lleidatans com mai havia succeït abans: no només per la itinerància de les mostres a centres artístics de gran rellevància (Jaume Morera a Madrid i Saragossa, Xavier Gosé a Madrid, Pamplona, Saragossa i Pontevedra, Leandre Cristòfol a Valladolid i Saragossa, Antoni Garcia Lamolla a Teruel, Mataró, Segovia i Saragossa, Enric Crous a València, etc.), que han rellançat la valoració de la seva obra entre un públic molt nombrós fora de la nostra ciutat, la qual cosa ha comportat un major coneixement de l'existència del Museu i, per extensió, del patrimoni artístic lleidatà, sinó també gràcies a la intensa producció i distribució editorial del Museu que ha fet arribar als principals centres i biblioteques artístiques del país els resultats de l'estudi i la recerca sobre els nostres artistes.

3. PLANTEJAMENT CONCEPTUAL

3.1. Marc general de la proposta museològica

El Pla de Museus de la ciutat de Lleida, aprovat al maig de 1996 pel Ple de l'Ajuntament, document que resta encara vigent actualment, establia les principals infraestructures museístiques que han de regular el tractament del patrimoni, en el context general d'articulació cultural de la ciutat de Lleida, diferenciant cadascun dels àmbits en els quals aquelles han d'actuar i proposant una programació executiva per a la seva realització.

En el Pla s'establia en relació al patrimoni artístic moble una divisió de competències entre un "Museu de Lleida. Diocesà i Comarcal" i un "Museu d'Art Contemporani de Lleida"; l'un dedicat al tractament del patrimoni artístic corresponent al seu àmbit territorial d'actuació (comarcal i diocesà), limitat cronològicament, però, a l'art anterior al segle XIX; i l'altre, orientat a donar solució a les necessitats pròpies que se'n deriven del tractament museològic i museogràfic del patrimoni artístic contemporani de la ciutat —entès el terme contemporani com un concepte que va més enllà de la consideració que el relaciona amb les darreres manifestacions artístiques, projectant-lo històricament als corrents que falquen les seves arrels en les darreries del segle XIX—, conformat bàsicament a partir de les col·leccions del Museu d'Art Jaume Morera, a les que calia completar amb altres obres de col·leccions d'art contemporani de la ciutat.

Aquest museu es definia, per tant, com un servei museístic de caràcter públic la missió del qual és la de reunir una col·lecció d'art contemporani, en la qual restessin adequadament contextualitzades les aportacions dels artistes lleidatans, conservar-la, estudiar-la, interpretar-la i exhibir-la, amb l'objectiu d'explicar la història de les manifestacions artístiques contemporànies, així com fomentar la comprensió i l'apreciació crítica dels seus visitants en la contemplació i gaudi de l'art, a través del desplegament de tota una sèrie de serveis culturals.

El Pla establia els següents objectius per al Museu d'Art Contemporani de Lleida:

1. Esdevenir el museu d'art contemporani de Lleida, és a dir, la institució que reculli un fons d'art representatiu de les principals tendències i els diferents àmbits de la creació artística contemporània en relació a l'àmbit territorial d'influència cultural de Lleida, i en realitzi les funcions de conservació, estudi, recerca, exhibició i divulgació.
2. Potenciar el caràcter de servei públic de la institució a partir del desenvolupament social de les tasques que li són pròpies com a ens museístic, tot sensibilitzant a la ciutadania en relació a l'aprofitament cultural del patrimoni artístic comú que custòdia.
3. Promoure una acció cultural, l'objectiu de la qual sigui la difusió de l'art contemporani en totes les seves manifestacions, a partir de les diferents lectures de què és susceptible, privilegiant aquelles que tinguin una especial significació en relació amb el nostre entorn cultural i artístic.

Però el Pla de Museus incorporava una novetat en quant al tractament de l'art contemporani: la creació alhora d'un Centre d'Art Contemporani, que, recollint la tradició i l'experiència de les programacions expositives i iniciatives culturals desenvolupades per l'Ajuntament a través de l'Escola Municipal de Belles Arts i de les sales d'exposicions municipals, assolís la vessant dinamitzadora i experimental vinculada a l'art més actual. Se sancionava així la separació del Museu d'Art Contemporani de Lleida respecte de l'art més actual.

Els objectius a assolir pel Centre d'Art Contemporani serien:

1. Promoció de la creativitat i recerca experimental: mostres i activitats que actuïn de catalitzadores dels resultats de treballs d'experimentació i recerca artística. El Centre d'Art, d'acord amb la seva vocació de centre emissor d'experiències artístiques, ha de possibilitar la reflexió i la recerca innovadora, obrint pas a noves visions i alternatives sobre l'art contemporani i ser-ne difusor.
2. Promoció de les figures d'artistes emergents: exposicions que donin a conèixer les propostes artístiques innovadores, protagonitzades per les generacions d'artistes emergents.
3. La programació d'un ventall de noves iniciatives paral·leles als processos de creació artística que informin i ajudin a vehicular l'art actual, en totes les seves vessants formals. La formació de l'artista i l'intercanvi d'idees i experiències han d'esdevenir aspectes cabdals del projecte.
4. Potenciar polítiques d'intercanvis amb creadors d'altres països vetllant per impulsar lligams i relacions amb la resta d'Europa i del món, integrant la ciutat dins els circuits d'exposicions internacionals que tinguin per objectiu la promoció de l'art més actual.

El Pla, per tant, establia la creació de dos organismes dedicats a l'art contemporani sobre la base de salvaguardar dues mirades, l'una vinculada a les dimensions patrimonial i històrica de les col·leccions artístiques municipals i l'altra atenta als processos de la creació artística actual. El Centre disposaria de la màxima llibertat d'intervenció i prospecció en el camp de la creació artística emergent, amb un elevat factor de risc per a possibilitar la generació de discursos alternatius; i el Museu, una institució cultural consolidada, al desvincular-se de la producció artística més innovadora i de les tensions que aquesta genera, podria recuperar la distància i la "tranquil·litat" necessària per a la consideració dels fenòmens artístics moderns i contemporanis, dedicant els seus esforços a la conservació, estudi, interpretació i difusió d'una col·lecció, sancionada críticament i històricament, i a posar l'èmfasi en els processos de comunicació amb el públic en la seva aproximació a l'art modern i contemporani.

Per tant, el Pla de Museus apostava per un projecte sustentat en el ferm compromís amb l'art contemporani, els seus creadors i la dimensió pública que ha d'aconseguir la seva difusió entre el públic, concretat en la creació de dos organismes municipals que abastaven programàticament la totalitat de l'àmbit d'intervenció pública en art contemporani, prestant l'adequada atenció a les funcions patrimonials relatives a les col·leccions artístiques municipals —i a la seva singularització— i a la consegüent divulgació de l'art contemporani en general, i, al mateix temps, exercint també una decidida voluntat de potenciar la creativitat i les arts visuals del nostre temps.

3.2. Visió del Museu

La ciutat de Lleida es disposa a encetar el nou segle amb la construcció d'una nova seu dedicada al Museu d'Art de Lleida, dotat d'una col·lecció artística sòlida i amb la clara voluntat d'esdevenir una plataforma pública de reflexió i debat sobre la modernitat i la contemporaneïtat i els fenòmens artístics a ella associats i, alhora, un instrument de mediació cultural compromès amb la formació i educació de les persones i espai de trobada i diàleg al servei del desenvolupament social i cívic de la col·lectivitat a la que es dirigeix.

Un museu que aposta per la innovació i la creativitat no sols com a conceptes relacionats amb una determinada visió de l'art i la cultura sinó també com a conceptes inspiradors de la seva missió i actuació. La creativitat i l'excel·lència han de signar distintius en el desenvolupament de la seva actuació, fomentant l'aplicació de solucions imaginatives i de qualitat als reptes plantejats. Per això, el Museu ha d'esdevenir un símbol de l'aposta d'una Lleida que es projecta cap al futur com una ciutat oberta i innovadora, que camina cap a una societat del coneixement, dotada dels instruments culturals que la signifiquin com un centre de referència també artístic i cultural.

Un Museu de Lleida i per a Lleida, però obert al món. De Lleida, perquè posa en valor la herència artística i cultural de la seva societat construïda al llarg dels anys i la riquesa creativa de la seva gent. Per a Lleida, perquè la justificació darrera de la seva existència és la del seu ferm compromís amb la societat de la qual sorgeix i a la qual serveix. Per això el Museu ha de ser un instrument de generació i impuls del teixit artístic i creatiu de Lleida alhora que un espai de socialització i integració social, cultural i educativa dels seus habitants. I, finalment, oberta al món, instal·lat en un diàleg permanent i crític entre allò local i allò global, esdevenint una finestra a través de la qual apropar-se a les noves problemàtiques que planteja una societat cada cop més globalitzada.

En aquest nou context global, que facilita la generació i difusió de nous centres d'interès més enllà de les grans concentracions urbanes, el Museu, que s'inspira en l'experiència d'altres centres i museus d'art modern i contemporani, ha de cercar una veu pròpia, una personalitat capaç de fidelitzar el seu públic local alhora que atraure l'atenció d'altres públics a través de l'**originalitat de les seves propostes, del rigor i pluralitat dels seus discursos i d'una aposta decidida per l'experimentació.**

En definitiva, aquest Museu s'ha d'entendre a partir d'una visió que descansa sobre quatre potes de fonamentació: un lloc destinat a la construcció de la memòria artística de la societat lleidatana contemporània, un espai en el qual pensar i reflexionar la cultura contemporània i la seva formalització a través de l'impuls i suport a les pràctiques artístiques i els seus creadors, un espai de socialització per al debat i el qüestionament d'un públic cada cop més participatiu i, finalment, un instrument per a la informació, l'aprenentatge, la sensibilització i el gaudi de tots els seus usuaris i visitants.

Sobre aquesta base, el Museu s'ha de construir tenint com a valors fonamentals que amaren totes les seves iniciatives una clara vocació educativa i crítica, que entén l'art com una mirada sobre la realitat especialment vàlida per a contribuir a la formació d'individus receptius, crítics, dialogants, imaginatius i reflexius, i una responsabilitat solidària que té en el seu punt de mira aquells individus i col·lectius menys afavorits socialment o amb dificultats per a una plena integració en una societat que ha de tendir a una major cohesió social.

3.3. La missió

El Museu d'Art de Lleida és una institució museística concebuda a partir de l'actualització i posta al dia de la planificació museística de la ciutat de Lleida en relació al tractament del patrimoni artístic modern i contemporani i a les funcions derivades de l'establiment d'una plataforma pública de difusió de l'art del nostre temps. Aquesta doble faceta de la institució ve determinada per la confluència en el seu sí de la història, missió i rol sociocultural del Museu d'Art Jaume Morera, dotat d'una sòlida col·lecció d'art modern i contemporani, bastida al voltant de les trajectòries dels principals artistes lleidatans moderns i contemporanis —complementada amb obres significatives del context català i espanyol—, i del seu programa d'exposicions i activitats, orientat a la difusió de l'art.

D'acord amb el plantejament conceptual exposat, el nou Museu d'Art de Lleida és un servei museístic de caràcter públic dedicat a col·leccionar, conservar, investigar i difondre el patrimoni artístic modern i contemporani, especialment d'aquell que es relaciona amb l'àmbit territorial i cultural de Lleida, a partir de diferents formes de mediació cultural que han de promoure l'educació i el gaudi cultural del públic, generant experiències en torn a la creació i espais per a la reflexió crítica i el debat sobre la cultura moderna i contemporània.

Per tant, el Museu es constitueix, en primer lloc, com un **servei museístic patrimonial** per a la conservació, documentació, estudi, recerca i interpretació de les col·leccions que custodia i, per extensió, de les manifestacions artístiques modernes i contemporànies, especialment d'aquelles vinculades amb l'àmbit cultural de Lleida.

En segon lloc, el Museu es configura com un **centre de difusió**, en estreta col·laboració amb el Centre d'Art La Panera. En aquesta direcció apostarà per fomentar la innovació i la creativitat en el teixit artístic del seu entorn i prestarà la màxima atenció als moviments artístics i socials en el context d'una àmplia interacció que inclou altres manifestacions creatives i culturals.

En tercer lloc, el Museu ha d'establir un **programa de mediació cultural** per apropar els ciutadans a les diferents narracions susceptibles d'explicar l'art modern i contemporani, fonamentat en un programa d'exposicions i activitats que entén els seus usuaris com a agents culturals actius. Una mediació que fa del Museu un espai de reflexió i debat compatible amb les necessitats informatives i de gaudi cultural dels seus visitants.

Per tot això, el Museu esdevé un instrument al servei de la societat amb l'objectiu d'influir positivament, a través de la cultura artística contemporània, en la millora de la col·lectivitat i en el desenvolupament de les persones, oferint respostes als debats socials des de la cultura i l'art.

Un posicionament que ha de permetre al Museu actuar com un referent cultural i artístic que projecta una imatge moderna, oberta i cosmopolita de la ciutat i del territori en els quals s'integra.

3.4. Objectius generals

- Dotar a la ciutat de Lleida i al seu àmbit d'influència sociocultural d'una institució patrimonial concebuda com un servei públic, dedicada a la conformació, conservació, estudi, interpretació i difusió d'una col·lecció referida a les

manifestacions artístiques modernes i contemporànies, en la qual restin adequadament contextualitzades les aportacions dels artistes lleidatans.

- Dotar a la ciutat de Lleida d'un centre cultural obert a les noves tendències, formes d'expressió i preocupacions de l'art modern i contemporani a partir del desplegament d'un programa d'exposicions i d'activitats que reflexioni de manera participativa sobre les manifestacions artístiques i promogui el debat sobre les tendències més recents.
- Promocionar la creativitat i la recerca experimental en l'àmbit de les arts visuals. Com a emissor d'experiències artístiques, el Museu ha de possibilitar la reflexió i la recerca innovadora, obrint pas a noves visions i alternatives sobre l'art modern i contemporani i ser-ne productor i difusor.
- Facilitar i fomentar la comprensió i el gaudi de les obres artístiques entre els diferents sectors de públic entenent que el Museu és un entorn d'aprenentatge i educació i un espai d'intercanvi d'idees i discursos que ha de promoure l'esperit crític i el coneixement.
- Participar en la dinamització cultural de Lleida a partir d'un ferm compromís amb la cultura i les persones, per tal d'integrar amb excel·lència l'actuació del Museu en la tasca de millorar la vida social i cultural de la ciutat.
- Projectar Lleida com una ciutat moderna i oberta a les relacions i intercanvis culturals i artístics i com un punt d'alt interès turístic i cultural.

3.5. Objectius específics i funcions

- Conformar un fons d'art modern i contemporani representatiu de les diferents tendències i àmbits de la creació artística moderna i contemporània, en la qual restin adequadament contextualitzades les aportacions dels artistes lleidatans.
- Vetllar per una correcta preservació de les col·leccions del Museu per a ús i gaudi de la població de Lleida i els seus visitants forans i impulsar el seu creixement sostingut i raonat.
- Possibilitar la realització d'estudis sobre l'art del segle XX i XXI a Lleida, i en especial del fons del Museu, a partir de l'establiment de programes de recerca propis i de la participació en projectes aliens, així com facilitar tots aquells recursos documentals, bibliogràfics i informatius referents a la col·lecció i a l'art modern i contemporani en general que estiguin al seu abast.
- Establir programacions consolidades d'exposicions sobre art modern i contemporani, a partir de produccions culturals pròpies i alienes dins el mateix àmbit cronològic que, per la seva especial significació i interès, apropin el públic a la realitat artística nacional i internacional. En aquest sentit, el Museu ha d'esdevenir un centre amb la capacitat i prestigi suficients per a ser un punt de referència en la coproducció i l'itinerari de les exposicions i projectes artístics que circulen pel Sud d'Europa.
- Establir un programa d'activitats de caràcter pluridisciplinari que estimuli el debat cultural i promogui la participació social.

- Potenciar la funció social del Museu, especialment aquella que es refereix a les tasques educatives, amb l'objectiu de fomentar la comprensió i apreciació crítica de les obres d'art i del treball dels creadors moderns i contemporanis, mitjançant programacions estructurades d'activitats dirigides a públics reals i potencials. Aquestes hauran d'estimular la curiositat, promoure la recepció i l'intercanvi crític de la informació i fomentar l'adquisició de coneixements i la sensibilitat del públic cap a les arts.
- Integrar la ciutat en els circuits d'exposicions nacionals que tinguin per objectiu la promoció de l'art modern i contemporani.
- Desenvolupar estratègies de comunicació i projecció social del Museu i la seva col·lecció entre els ciutadans, incidint en la projecció cultural de la ciutat de Lleida a l'exterior.

3.6. El mandat i l'abast del Museu

En el moment de plantejar-se la creació d'un museu d'art modern i contemporani, un dels elements decisius que cal considerar és la significació i abast cronològic del terme contemporani. Aquest ha estat i és un dels temes recurrents de debat en el disseny i planificació d'institucions museístiques dedicades a l'art del present. Només cal recordar les discussions generades amb motiu de la creació del Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA), relatives a la data d'inici de les seves col·leccions. El terme contemporani fa referència genèricament a allò que correspon a l'època actual o present, una etapa que s'ha definit cronològicament de manera molt diversa. Des d'un punt de vista estrictament històric, l'edat o època contemporània es refereix a l'àmbit cronològic definit pels segles XIX i XX —i ara XXI—, delimitant d'aquesta manera un període històric singular esdevingut després de la Revolució Francesa. De tota manera, aquestes divisòries entre èpoques, marcades per fets històrics significatius, tenen fonamentalment un valor simbòlic i instrumental; de manera que, en el cas de la disciplina acadèmica de la història de l'art la producció artística de l'època moderna i l'art del segle XIX s'han inclòs tradicionalment en els museus de belles arts, restant l'art produït a partir del segle XX reservat per als museus d'art modern i/o contemporani. Es sanciona, per tant, una divisió entre l'art del segle XIX i el que comença al segle XX, determinada pel fet històric de la confluència dels treballs madurs d'alguns mestres decimonònics i l'origen de les avantguardes. Aquest qualificatiu temporal de contemporani contrasta, però, amb altres usos del terme vinculats als conceptes de modernitat i contemporaneïtat —i conseqüentment als d'avantguarda i postmodernitat—, dels quals se'n deriva un tall cronològic diferent, normalment vinculat a l'art produït després de la segona Guerra mundial o, fins i tot, als fets històrics directament relacionats amb el maig del 1968.

Aquesta discussió, però, en el cas de Lleida, ha quedat altament condicionada per la preexistència d'una col·lecció artística municipal, la del Museu d'Art Jaume Morera. El Pla de Museus ja assenyalava que per a la creació d'aquest nou museu d'art contemporani calia partir de la realitat i potencialitats presents en l'actual Museu d'Art Jaume Morera, que n'era el seu punt de partida, al qual s'havien d'integrar les obres corresponents a la donació de Leandre Cristòfol propietat de l'Ajuntament de Lleida —ara ja incloses a la col·lecció d'aquest museu— a més d'observar la possibilitat d'incorporar obres corresponents a altres col·leccions d'art contemporani de la ciutat. Per això el Pla deia textualment,

(...) el Museu d'Art Jaume Morera hauria d'esdevenir el museu d'art contemporani de Lleida, entès el terme contemporani com un concepte que va més enllà de la consideració que el relaciona amb les darreres manifestacions artístiques, projectant-lo històricament als corrents que falquen les seves arrels en les darreries del segle XIX.

És a dir, l'abast cronològic del Museu d'Art de Lleida, queda clarament definit com l'art del segle XX, tot i que la seva col·lecció no és una col·lecció tancada, sinó que es projecta cap al futur d'una manera clara i decidida, tal i com demostra l'importantíssim nombre d'ingressos d'obra produïts en els darrers anys, moltes de les quals se centren en els darreres dècades del segle XX i abasten ja el primers anys del segle XXI. En aquest sentit, cal dir que si bé la convivència en un mateix espai entre obres molt distants conceptualment i cronològicament pot plantejar determinats problemes de relació entre elles i d'especialització en la definició de la col·lecció, en un entorn relativament local com el de Lleida, aquest col·leccionisme quasi enciclopèdic resulta decididament útil des d'una perspectiva educativa amplia i planteja, al mateix temps, interessants possibilitats en relació a l'explicació i interpretació de les manifestacions artístiques modernes i contemporànies des d'una perspectiva històrica oberta, fugint de lectures unívokes i narracions lineals i obrint espais a la confrontació i a les lectures alternatives. La manca d'una població flotant que exigeixi el consum visual de determinades obres permet uns marges més grans de llibertat a l'hora de plantejar els discursos expositius i exigeix, al seu torn, tenint present el públic al qual es dirigeix, una renovació constant dels seus continguts.

Des d'un punt de vista temàtic el Museu atendrà a tots aquells béns mobles de caràcter artístic susceptibles de posseir interès o significació cultural per explicar les manifestacions artístiques d'ençà el segle XX a Lleida i al seu àmbit territorial d'influència cultural, abastant les diferents tendències i àmbits de la creació plàstica i visual moderna i contemporània. El Museu, doncs, s'ocuparà de les arts plàstiques (pintura, escultura, arquitectura, dibuix, arts de l'estampació), a les que s'afegiran els nous llenguatges artístics del segle XX i inicis del segle XXI (disseny gràfic i publicitari i les arts de la imatge: fotografia, cinema, vídeo i altres mitjans audiovisuals, així com de la performance, l'art públic, les instal·lacions, el net.art, etc.).

Si l'abast temàtic del Museu es fàcilment identificable a partir de les potencialitats de la col·lecció, la determinació de l'abast territorial de la seva acció cultural esdevé més complexa.

Les reflexions apuntades en l'informe "Perspectives museístiques de Lleida" il·lustraven prou encertadament les potencialitats culturals de la ciutat de Lleida en relació amb el seu entorn més immediat². Si la polaritat socioeconòmica que exerceix la ciutat en relació a una perifèria fou una de les conclusions bàsiques en els debats celebrats sobre el tema Lleida ciutat-regió, la funció de capitalitat cultural que desenvolupa respecte d'un vast territori constitueix un dels eixos vertebradors de qualsevol planificació cultural que es pugui dissenyar. I tal com s'apunta "el fet que no existeixin nuclis propers que siguin importants difusors d'activitat cultural, pot fer que l'escala de referència per a la programació cultural sigui molt més ampla".

² Vegis el punt 1.2. "Les opcions culturals" de l'estudi *Perspectives museístiques de Lleida*.

En el cas que ens ocupa, la inexistència d'infraestructures museístiques consolidades que abordin el patrimoni artístic modern i contemporani és un fet constatable. Només alguns museus comarcals i locals i centres culturals contenen seccions dedicades a les arts plàstiques i, des de 1994, gaudim d'un centre, l'Espai Guinovart, estrictament dedicat a l'art contemporani, encara que monogràficament dedicat a un sol artista. Així doncs, la única institució que està en condicions d'oferir un tractament integrat de les manifestacions artístiques lleidatanes del segle XX és el Museu d'Art de Lleida.

Però, a més, algunes de les parts de la col·lecció són susceptibles, sens dubte, de projectar-se també a un àmbit nacional, estatal i fins i tot internacional. És el cas de les obres corresponents a alguns dels artistes lleidatans vinculats a l'avantguarda de preguerra —en aquest sentit la important col·lecció que el Museu disposa de l'artista Leandre Cristòfol, un dels escultors més rellevants de l'art espanyol del segle XX (més de 190 escultures, objectes i relleus i una extensa col·lecció de dibuixos), juntament amb les obres dels seus companys de l'avantguarda dels anys trenta a Lleida, el pintor Lamolla, l'aleshores dibuixant i poeta Josep Viola i el dissenyador, editor i tipògraf Enric Crous, poden ser i seran un referent distintiu, un actiu singularitzador, la proa mediàtica del nou Centre-Museu—, o a la part corresponent als grans noms de la plàstica lleidatana del primer terç del segle XX (Jaume Morera, Baldomer Gili i Roig, Xavier Gosé, Miquel Viladrich, Antoni Samarra, etc.). Altres punts de notable interès corresponen als artistes que protagonitzaren la irrupció de l'abstracció pictòrica a Lleida a la dècada dels 50, acompanyats de les obres dels seus coetanis, Josep Maria de Sucre, Josep Guinovart, Joan Vilacasas o Hernández Pijoan, als artistes vinculats a l'activitat expositiva de la Petite Galerie de l'Aliança Francesa —un dels primers espais d'art contemporani de l'Estat—, tant en la seva vessant conceptual, com Àngel Jové o Antoni Llena, com per l'aportació singular a la difusió de la poesia visual a l'Estat de la mà de Joan Brossa o Iglésias del Marquet, sense perdre de vista les aportacions des de París de Benet Rossell o del pioner de la fotografia abstracta i del cine experimental Ton Sirera, o als nous valors de la plàstica lleidatana dels anys vuitanta i noranta, entre els quals destaca la presència d'Antoni Abad, Albert Bayona, Neus Buira o Jordi Bernadó. I, evidentment, aquest interès és extensible a la pròpia col·lecció d'art espanyol contemporani en la seva integritat, dins de la qual destaquen les obres d'Ignasi Aballí, Pep Agut, Anna Laura Alaez, Txomin Badiola, Juan Pablo Ballester, Cabello / Carceller, Daniel Canogar, Jordi Colomer, Carles Congost, Àlícia Framis, Àlex Francés, Rogelio López Cuenca, Juan Luis Moraza, Marina Nuñez, Javier Pérez, Francisco Ruiz Infante, Eulàlia Valldosera, Mabel Palacín, Montserrat Soto, Daniel García Andújar i La Ribot, entre altres. Consideració que cal fer extensiva al comodtat efectuat per la Fundació Privada AAVC amb obres de Sergi Aguilar, Frederic Amat, Antoni Muntadas, Jaume Plensa, Susana Solano o Francesc Torres,

Per això, més que marcar-se uns límits territorials d'intervenció en quant a la col·lecció, el Museu ha de tenir la llibertat suficient per incorporar, en funció dels discursos que se'n deriven de les pròpies obres que ja posseeix, aquelles altres peces que puguin enriquir-les, complementar-les o contrastar-les, independentment del seu origen, restant inicialment com a única limitació l'àmbit espanyol.

Aquesta amplitud de l'abast territorial ens remet directament a un augment dels públics potencials. Si el Museu ha de facilitar al màxim l'accés públic al patrimoni cultural que custòdia, mitjançant les activitats i serveis programats a tal efecte i generar una plataforma crítica de debat i difusió de l'art més actual, cal que es replantegi les orientacions de la seva política de difusió, articulant-la al voltant de tres eixos fonamentals: un que té com objecte prioritari la mateixa ciutat, incidint en aquells sectors

de públic que desconeixen l'existència del Museu i consolidant aquells altres que mantenen una relació continuada amb la institució; un altre, que té com a nord la dinamització de l'àrea d'influència cultural de la ciutat, a partir de la programació d'iniciatives pròpies i/o fruit de col·laboracions, que motivin l'interès pel patrimoni artístic comú i per les manifestacions artístiques actuals. I, finalment, un tercer que, sobrepassant l'esmentada vinculació amb un territori determinat, promogui el coneixement de la realitat cultural de Lleida i els seus artistes amb una vocació més universal, i la seva capacitat de generar propostes culturals d'alt interès, cercant els punts de confluència i disparitat amb altres manifestacions nacionals i internacionals.

3.7. Àmbit museístic i xarxes locals, nacional i internacionals

El Museu d'Art de Lleida ha de construir la seva identitat prenent com a referència aquesta visió global de l'art modern i contemporani en relació a un territori que manté punts d'identificació comuns i és objecte de diferents i variats creuaments culturals. Aquest posicionament li permetrà, al seu torn, adquirir un paper rellevant dins el mapa museístic de Catalunya.

Aquesta institució estaria plenament capacitada per aprofitar al màxim les possibilitats que ofereix el complex mapa de relacions institucionals territorials i temàtiques que avui per avui existeixen a Catalunya en relació al tractament museogràfic de l'art modern i contemporani i la seva producció i difusió. Per això, des d'un punt de vista institucional, és evident que el Museu ha de formar part de les xarxes públiques d'equipaments, tant territorials —integrant-se en la Xarxa Territorial de Museus de les Terres de Lleida i Aran—, com en el marc dels sistemes nacionals temàtics de gestió, encapçalats pels grans equipaments nacionals, tot i que sempre respectant la seva pròpia dinàmica. Des d'aquest punt de vista, el Museu i la seva col·lecció es podrien connectar i relacionar amb altres institucions museístiques del país, tenint com a punt de referència el Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC) —la competència del qual s'orienta cada vegada més a assumir també el discurs museogràfic corresponent a la creació artística del segle XX—, al mateix temps que també estableix els lligams necessaris amb el Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA), tant a efectes de programació com de col·lecció.

4. ORIENTACIONS AL PROGRAMA D'EXPOSICIONS

4.1. Consideracions generals

El programa d'exposicions forma part del Programa de Mediació i Comunicació Cultural del Museu, un programa que esdevé la part central de la tasca pública del museu. Tant el programa d'exhibició de la col·lecció, les exposicions temporals, la conservació preventiva, la recerca i les activitats culturals i educatives que integren el pla d'actuació del museu, adquireixen la seva veritable dimensió quan s'estructuren al voltant del concepte de mediació cultural.

Certament en els darrers temps ningú qüestiona ja la necessitat que totes les funcions del Museu s'orientin a garantir i facilitar l'accés a la cultura i al patrimoni a tots els ciutadans. En aquest sentit el museu s'ha posicionat com un instrument per a la mediació cultural, la qual cosa implica necessàriament situar en el centre d'atenció els diferents capitals culturals, interessos i expectatives dels seus públics.

En aquest sentit, cal ser conscients que, si més no en l'àmbit artístic, en les darrers anys una de les transformacions més significatives és la soferta per l'espectador, el qual fins al moment se li havia assignat un paper relativament passiu i que venia determinat per la distància existent entre subjecte perceptor i l'objecte percebut que estableix la teoria clàssica sobre la contemplació estètica. El nou rol de l'espectador d'art modern i contemporani supera la simple contemplació en favor d'una percepció més activa que inclou l'experiència, la participació, la interacció i, fins i tot, la coautoria de l'obra.

El museu doncs, ha de realitzar avui un esforç per reorientar totes les funcions que li són pròpies en la direcció de convertir-se en un espai públic de participació, tot consolidant els serveis que ofereix i facilitant al màxim el seu accés i participació. I aquest replantejament s'ha de realitzar establint i perfeccionant els seus mètodes de mediació aplicats a tot un seguit d'iniciatives i de produccions culturals, entre les quals destaca el programa d'exposicions del Museu.

4.2. Criteris generals

L'exposició és el mitjà privilegiat de relació i comunicació del Museu amb els seus públics. En ella es concentren bona part de les funcions exercides pel Museu (conservació, documentació i recerca, interpretació i mediació) alhora que a través d'elles es fan paleses les seves opcions ideològiques i estètiques i les seves estratègies comunicatives. Per això, bona part de l'activitat d'un museu gira al voltant de la seva política expositiva.

"La definició d'una política expositiva i, per extensió, d'un llenguatge museogràfic propi implica que, prèviament, el museu consideri i avaluï les limitacions i les potencialitats que estableixen:

- La seva missió i els seus objectius.
- Les col·leccions potencialment disponibles.

- La tipologia, les característiques, les necessitats i les expectatives dels seus públics potencials.

D'altra banda, en aquest procés de reflexió prèvia també és convenient considerar com a paràmetres de reflexió:

- Les tendències, opcions i experiències expositives d'altres museus similars dins del context internacional
- Les característiques de l'oferta expositiva del context museològic més proper.”³

El Programa expositiu desenvolupa les orientacions i criteris que es deriven de la Missió del Museu (una declaració que defineix la raó de ser del Museu), del seu programa patrimonial i de recerca (i, per tant, de les col·leccions a exposar) i del seu programa de mediació i comunicació cultural (que, com hem vist, estableix els canals de comunicació entre col·leccions i públics).

La Missió del Museu proporciona una primera aproximació a l'elaboració de la política expositiva del Museu:

El Museu d'Art de Lleida es un servei museístic de caràcter públic dedicat a col·leccionar, conservar, investigar i difondre el patrimoni artístic modern i contemporani, especialment d'aquell que es relaciona amb l'àmbit territorial i cultural de Lleida, a partir de diferents formes de mediació cultural que han de promoure el coneixement i el gaudi cultural del públic, generant experiències entorn a la creació i espais per a la reflexió crítica i el debat sobre la cultura moderna i contemporània.

Aquesta declaració institucional estableix ja una primera consideració temàtica relacionada amb un àmbit cronològic i una consideració territorial. El Museu ha d'explicar les manifestacions artístiques modernes i contemporànies sobre la base de les seves col·leccions, que s'articulen fonamentalment al voltant de l'obra dels principals artistes lleidatans. Aquesta referència explícita al context local es fa no en tant que es vulgui apostar per allò exclusivament local, sinó per subratllar la seva vinculació a un entorn proper, com és el de l'art fet pels artistes lleidatans, els quals incorporen alguns trets i discursos particulars que estan relacionats amb les condicions culturals i sociopolítiques del nostre entorn, i projectar-lo en funció de cercles culturals d'àmbit territorial que s'expandeixen des d'allò local a allò global. Un aspecte que resta recollit en alguns dels objectius generals i específics del Museu, en parlar de la col·lecció del Museu com una col·lecció referida a les manifestacions artístiques modernes i contemporànies, en les seves diferents tendències i àmbits de la creació artística, en la qual restin adequadament contextualitzades les aportacions dels artistes lleidatans.

Un altre element a considerar es deriva també dels seus objectius, en expressar que el Museu ha de tenir la voluntat de possibilitar la reflexió i la recerca innovadora, obrint pas a noves visions i alternatives sobre l'art modern i contemporani i ser-ne productor i difusor. Això implica assumir criteris de superació dels discursos purament sancionadors de caràcter permanent dels museus de belles arts i situar-se en la perspectiva de possibilitar de manera àgil, tal i com ho fan les exposicions temporals, la creació i presentació de discursos i narracions alternatives que ajudin a valorar l'art i els artistes

³ BOYA, J. "Museu Nacional d'Història, Arqueologia i Etnologia de Catalunya. Missió, concepte i orientacions". Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2009.

des de perspectives, condicions i contextos diferents. En aquest sentit, cal tenir present que el mateix dispositiu de l'exposició s'ha convertit darrerament en un motiu de reflexió des de l'àmbit de la creació artística contemporània, que veu en ella un llenguatge capaç de crear per sí mateix distints estímuls en els processos de la mirada, del pensament o de la percepció de l'objecte exposat. És per això que les exposicions poden pertànyer indistintament o conjuntament, en el cas dels museus d'art contemporani, als camps de la creació i de la difusió.

Un tercer criteri a contemplar es deriva de la voluntat expressada en la missió i en els objectius generals i específics del Museu relatius a les diferents formes de mediació cultural que ha d'articular per a promoure el coneixement i el gaudi cultural del públic, generant experiències entorn a la creació i espais per a la reflexió crítica i el debat sobre la cultura moderna i contemporània. Aquest propòsit ha de tenir la seva plasmació en la museografia expositiva, que haurà de conciliar el gaudi estètic de les obres per sí mateixes en una presentació de caràcter artístic amb els processos de mediació (museogràfica inclosa) que permetin una aproximació cultural a les condicions de la seva existència i la seva relació discursiva amb altres obres.

Finalment, en l'apartat referit al mandat i l'abast del Museu es fa referència a un dels criteris sobre els quals gravitarà també el contingut del programa expositiu en general i de les exposicions en particular: la caracterització de les necessitats del públic de proximitat front les del visitant ocasional, que mantenen expectatives diferenciades en relació a la seva visita al Museu. Les exposicions, especialment les relatives a la col·lecció, hauran de combinar les diferents lectures de les quals són susceptibles amb la necessitat de tenir sempre exposada una part representativa dels seus fons.

4.3. Els programes expositius

El Programa d'exposicions del Museu d'Art de Lleida es planteja dividit en dos programes expositius concretats en funció del seu contingut i de la seva temporalitat.

4.3.1. Les exposicions de la col·lecció

A través de les exposicions de la col·lecció, el museu ofereix al visitant l'obra més representativa que conté i posa al seu abast, mitjançant els sistemes tècnics necessaris, el patrimoni artístic per al seu gaudi i ús. Aquesta visió es recolza, generalment, en els resultats de discursos interpretatius dels objectes que custodia, i en divulga els seus continguts a través de la disposició de les obres en l'espai, acompanyades pels materials artístics i informatius necessaris. En aquest sentit, no podem oblidar que l'exposició de les col·leccions és precisament l'element distintiu del Museu respecte a altres institucions culturals i artístiques. Certament, però, cal aprofitar el bagatge assolit en els darrers temps pels museus i centres d'art en aquest àmbit per tal d'establir discursos alternatius i formats expositius que facin atractiva aquesta vessant expositiva de la programació.

En aquest sentit, cal apuntar que el pes decisiu assolit per les exposicions temporals en les programacions dels museus han acabat per afectar conceptualment les exposicions de les col·leccions, que s'han deixat contaminar per les seves possibilitats creatives i intel·lectuals. Cada cop més, les exposicions de les col·leccions han esdevingut exposicions

temporals de llarga durada que han anat alternant diferents discursos i formats de presentació en la seva exhibició. Alguns museus, fins i tot, han prescindit de l'exposició continuada de les seves col·leccions i les presenten puntualment com si d'una exposició temporal més es tractés.

En el cas del Museu caldrà que les exposicions relatives a la col·lecció siguin capaces d'explicar l'art modern i contemporani des de les particularitats i circumstàncies locals de Lleida i del seu àmbit territorial d'influència cultural, abastant les diferents tendències i els diferents àmbits de la creació artística contemporània, tot oferint noves lectures a partir d'un mateix fons artístic i aportant discursos alternatius a la narració exclusivament historicista. Aquesta llibertat prospectiva dels nous discursos de les exposicions relatives a la col·lecció necessàriament s'hauran d'equilibrar amb la presència permanent d'un determinat nombre d'obres representatives del fons que donin satisfacció a les expectatives dels visitants forans que volen gaudir d'un panorama sintètic dels continguts essencials de les col·leccions i de la presència de les principals figures de l'art lleidatà. Això fa que les exposicions de la col·lecció, malgrat el seu caràcter estable siguin evolutives i adaptables.

4.3.2. Les exposicions temporals

Si el tractament museològic diferencial de les col·leccions és un tret distintiu del Museu, allò que finalment singularitza els museus d'art modern i contemporani és el seu paper d'agent artístic implicat en els processos de difusió de la creativitat del nostre temps. Per això, *els museus i centres d'art contemporani s'han de concebre no només com a contenidors d'obres d'art sinó com a laboratoris de comportaments artístics oberts a les experiències canviants del món i als llenguatges que les fan visibles. Són, doncs, tant llocs de producció i generació de propostes de creadors actuals com de recerca i estudi de les pràctiques artístiques contemporànies*⁴. Tot plegat comporta la necessitat que els museus dedicats a l'art contemporani es dotin de la màxima flexibilitat i dinamisme per tal d'acollir la pluralitat d'aquestes propostes creatives i explorin noves formes de presentació i comunicació. És en aquest sentit que el Museu s'ha de dotar d'un programa de difusió artística que tradueixi en la pràctica aquest nou paper i faci efectiu el seu recolzament a la creació i producció artística, en definitiva, als seus creadors.

Un altre dels objectius principals del Museu en aquest àmbit és el d'elaborar una programació consolidada d'exhibicions temporals relacionades amb l'art modern i contemporani, tot prestant una especial atenció a l'obra dels artistes lleidatans. El museu orientarà la seva producció expositiva al voltant de quatre eixos:

- **difusió dels artistes lleidatans moderns i contemporanis:** exposicions retrospectives de la trajectòria, o part d'aquesta, de reconeguts artistes lleidatans moderns i contemporanis, independentment de la seva representació actual en el fons del museu. Com a institució cultural vinculada a un territori, el museu té la missió de donar la màxima difusió als valors culturals i artístics representats per l'obra dels seus artistes.

⁴ Documento cero del Sector del Arte Contemporáneo: Buenas prácticas en Museos y Centros de Arte. <http://www.mcu.es/museos/docs/museosbuenaspracticas.pdf>

- **difusió de l'art modern i contemporani amb exposicions de tesi i/o temàtiques** (elaborades des del museu o encomanades a un comissari/is) que presentin una reflexió sobre determinats aspectes de les manifestacions artístiques contemporànies que, per la seva significació i influència, mereixin ser destacats.
- **Promoció de la creativitat i recerca experimental:** mostres que presentin els resultats de treballs d'experimentació i recerca artística.

A banda de la producció cultural pròpia, el museu ha de ser vehicle de comunicació i contacte amb els esdeveniments artístics que es van succeint a l'exterior, com a resultat de produccions culturals alienes. En aquesta direcció, el museu haurà d'establir els contactes necessaris per tal de formar part dels circuits expositius nacionals, i aportar així, amb la integració d'exposicions itinerants dins la seva programació, una visió més general de l'esdevenir artístic. Aquest fet implicarà un esforç de qualitat en la producció cultural pròpia, que trobarà d'aquesta manera espais més amplis per a ser valorada i visitada, fent efectiva la difusió de la cultura artística lleidatana fora de l'àmbit territorial que li és pròpia.

4.4. L'exposició de la col·lecció

Per a l'obertura de la nova seu del Museu cal preparar una nova presentació de les col·leccions del Museu que eviti el discurs tradicional de la museografia dels museus d'art basada en la mera successió d'estils i noms a partir d'una presentació museogràfica basada exclusivament en consideracions estètiques. Tenim la voluntat de situar al bell mig de l'actuació del museu la construcció d'un discurs ric i complex que estimuli la comprensió i el pensament crític sobre la realitat artística i històrica a la qual es fa referència i s'alimenti de les aportacions museogràfiques d'altres disciplines. En definitiva, reivindicuem un museu constituït en instrument per a la producció de coneixement i de gaudi cultural i alhora de mecanisme eficaç de comunicació.

Entre les opcions contemplades, s'ha optat per proposar un relat que travessi les col·leccions i caracteritzi el que ha estat el segle XX en l'àmbit de la creació artística a partir del filtre cultural que proporciona la realitat d'un entorn territorial allunyat dels centres artístic i culturals nacionals.

4.4.1. Objectius museològics

- Mostrar als ciutadans els fons artístics del Museu.
- Construir un relat que expliqui la història de les manifestacions artístiques modernes i contemporànies des de l'entorn cultural de Lleida
- Facilitar la comprensió i percepció del conjunt patrimonial a partir d'una proposta museogràfica adaptada a la diversitat dels públics
- Potenciar un discurs interdisciplinari que aplegui tots els àmbits de coneixement relacionats amb les col·leccions.

4.4.2. El discurs

Eixos conceptuals:

- Estudiar i mostrar els fenòmens associats a la recepció local dels diferents moviments culturals i artístics.
- Assenyalar la singularitat de les aportacions locals en el context artístic i cultural del país.
- Explorar des de la complementarietat i la contraposició les relacions entre el centre i la perifèria.

Aquesta nova presentació ha de proposar un relat que superi els cicles tradicionalment establerts per la historiografia sobre el període i se centrarà en explicar les particularitats d'un entorn local situat en la perifèria de les metròpolis, intentant aportar un contrapunt al relat canònic, que exemplifiqui unes relacions més riques i complexes alhora d'abordar el períodes.

L'exposició de la col·lecció ha d'integrar una acurada selecció de les millors obres del fons propi i cercar aquelles altres que, encara que no siguin de propietat del Museu, puguin complementar o completar el discurs expositiu; un aspecte, aquest darrer, vinculat amb la política de creixement de les col·leccions. Aquesta selecció d'obra s'haurà de realitzar en base a l'articulació d'un relat que travi els objectius assenyalats.

La posició preeminent que adquireix el relat es concreta en quatre idees principals:

- En primer lloc, implica una certa subordinació de l'objecte artístic davant el concepte-idea. Interessa tant el valor intrínsec de l'objecte o del conjunt d'objectes com la seva capacitat per a desenvolupar un concepte, una idea o suscitar una reflexió. L'exposició és entesa en aquest sentit no com un missatge que es transmet a l'espectador, sinó como una construcció encaminada a potenciar el debat, el qüestionament i la confrontació d'idees. Així, de l'exposició i curadoria com a disseny per a la contemplació, voldríem passar a la curadoria com a construcció d'un discurs que provoqui el pensament i la reflexió.
- En segon lloc, reclamem la pluralitat dels discursos, i especialment d'aquells que procedeixen de col·lectius minoritaris, silenciats o perifèrics basats en la diversitat cultural, social, sexual, ètnica i/o territorial.
- En tercer lloc, el discurs, per a ser inclusiu i adquirir plenament el seu significat, ha d'aportar elements per a la transversalitat del pensament. Per això es farà ressò dels diferents llenguatges artístics i creatius, més enllà de les anomenades belles arts (escultura, pintura, dibuix i gravat), i incorporarà els llenguatges contemporanis de la imatge: fotografia, cinema, vídeo.
- En aquesta direcció tot i que l'exposició es vertebrava fonamentalment a través d'un discurs centrat en les obres d'art, s'inclourà tots aquells documents textuais (documents, revistes, etc.), sonors i audiovisuals necessaris que puguin complementar el desenvolupament del discurs.

4.4.3. Pre-guió

La nova presentació de les col·leccions del Museu es pot articular a partir de quatre àmbits expositius:

- Lleida 1900. Entre la tradició i la modernitat
- L'avantguarda dels anys 30. República, guerra i exili
- De la postguerra a la crisi de l'informalisme
- Els nous comportaments artístics

Cadascun d'aquest eixos es desenvoluparà a partir d'un guió elaborat pel Museu amb l'assistència de reconeguts professionals i especialistes, de manera paral·lela als treballs de redacció del projecte museogràfic.

LLEIDA 1900. ENTRE LA TRADICIÓ I LA MODERNITAT

Punts centrals de la nova presentació:

1. Els realismes: pintura i fotografia
 - a. El paisatgisme realista espanyol i català, i la recepció local
 - b. La fotografia. Entre el reportatge i el seu ús instrumental.
2. Els eixos formatius Madrid-Roma i Barcelona-París
3. El Modernisme
 - a. *Art Nouveau*, Simbolisme i decadentisme
 - b. Un nou pas en la representació del paisatge. El postimpressionisme i l'autonomia de l'art
 - c. Modernisme i arts aplicades
 - d. La transformació urbana de la ciutat. L'arquitectura modernista
 - e. Un nou art per a una nova iconografia
4. El Noucentisme i la construcció nacional

L'AVANTGUARDA ARTÍSTICA DELS ANYS TRENTA

Punts centrals de la nova presentació:

1. República i avantguarda
 - a. Les primeres agrupacions artístiques i la vitalitat cultural
 - b. La revista *Art* i els seus col·laboradors. Crous i la heterodòxia artística
2. El surrealisme. L'avantguarda a Lleida
 - a. Leandre Cristòfol
 - b. Antoni Lamolla
 - c. Josep Viola
3. ADLAN i la projecció exterior
4. La Guerra civil i l'art al servei de la llibertat
 - a. Lamolla i la il·lustració surrealista
 - b. Fotografia de guerra

- c. El salvament del patrimoni
- 5. Els camins de l'exili

DE LA POSTGUERRA A LA CRISI DE L'INFORMALISME

Punts centrals de la nova presentació:

1. La precarietat artística de la postguerra
 - a. Josep Benseny i els paisatgistes
 - b. El Cercle de Belles Arts
2. La recuperació de l'avantguarda a Lleida
 - a. El debat entre figuració i abstracció
 - b. Lluís Trepal i el ralenti de Leandre Cristòfol.
3. L'informalisme pictòric i el Grup Cogul
4. La nova figuració i la contaminació pop

ELS NOUS COMPORTAMENTS ARTÍSTICS

Punts centrals de la nova presentació:

1. La Petite Galerie
 - a. Un espai d'art alternatiu
 - b. Els conceptuals d'Àngel Jové
 - c. La Poesia Visual: Joan Brossa, Guillem Viladot i Iglésias del Marquet
2. El grup dels catalans de París
3. La Transició i la recuperació de la pintura. Experimentació i llibertat
4. Entre la cultura popular i la introspecció artística
5. Fotografia per a un nou segle. De la Societat fotogràfica a la postfotografia
6. La perspectiva de gènere
7. L'experimentació multimèdia. El vídeo art i el net.art